

CERKVENI GLASNIK

Izhaja zadnji teden v mesecu ZA TRŽIŠKO ŽUPNIJO Posamezna številka stane 2 Din.

Moderni Neron.

Iz Mehike poročajo o vedno hujšem preganjanju katolikov. Predsednik Calles, ki ga drže na krmilu države socialisti, divja dalje. Priobčujemo nekaj novih podatkov o grozovitostih, ki se vrše —.

Tekom leta 1927. je bilo umorjenih 55 duhovnikov, nekateri po strašnih mukah, koliko vernikov, mladeničev, deklet, mož in žen je umorjenih, se radi velikega števila pač ne da dognati. Naj navedemo le nekatere slučaje.

Bil je mlad in živahen deček. Nič drugega ni zagrešil, kakor to, da se je udeležil proti prepovedi Callesa katoliške službe božje. Vojaki so ga obesili na oba palca z ostrimi vrvmi, ki so mu prerezale meso in kite prav do kosti. Junaško je dolgo vzdržal mladi junak bolečine. Ko pa ni mogel več, je zaklical: „Spustite me doli, bom nekaj povedal“. Rablji so ga odvezali, on pa je otrese prste, da je odletelo raz prstov odtrgano in odluščeno meso. „No, sedaj me pa lahko obesite na druga dva prsta“, zakliče junaški mučenec. Zverine v človeški podobi res to store in ga obesijo na druga dva prsta in pustijo, da nekaj časa visi v silnih bolečinah, nato pa mu poženejo kroglo skozi mlado srce.

Marija Guadalupe je bila mlada dama iz mesta Viktorija, ki šteje okrog 140.000 prebivalcev. Bila je predsednica več cerkvenih organizacij. Sklicala je protestno zborovanje žen proti groznemu preganjanju katolikov in je šla z več tisoč zborovalkami pred mestno hišo protestirat proti zapiranju katolikov. Tu so jo aretirali in jo nato mučili na strašne načine. Vojaki so jo hoteli prisiliti, da bi povedala, kje je skrit mestni župnik, katerega so hoteli tudi umoriti. Silili so jo, da bi klicala: „Živijo Calles“. Ona pa je zaklicala: „Naj živi Kristus Kralj!“ Nato so ji vojaki polomili ude in jo vso stolkli. V silnih bolečinah je s smehom na ustnicah izdihnila svojo junaško dušo.

V pokrajini Jalisco so vladni vojaki srečali 18 letnega mladeniča in mu ukazali, naj kliče: „Doli s Kristusom!“ Fant je odgovoril: „Tega ne morem, jaz sem katolik!“ „Torej si revolucionar?“ mu odgovore vojaki. „Ne, revolucionar nisem“, odgovori mladenič, „z revolucionarji nisem šel nikoli, tega mi ne more nihče dokazati. Kot katolik pa ne morem zatajiti Kristusa“. Nato pa ga vojaki privežejo k tovornemu avtomobilu, s katerim so se spustili v dir. Ubogi fant ni mogel teči, da bi dohajal avto, vrv ga je potegnila na tla in tako ga je avto vlekel po cesti, da je bil od ran in blata ves pokrit. Pred očetovo hišo se avto ustavi. Tu vojaki zopet silijo mladeniča, naj kliče: „Živijo Calles“. On pa ves upehan in zdelan zakliče: „Naj živi Kristus!“ Vojaki ga zbadajo z bajoneti, da bi ga prisilili k odpadcu. Soseda je to opazila in hitro steče v hišo in pokliče mater mladeničevo: „Pojdi hitro ven, zunaj hočejo tvojega sina prisiliti k odpadcu od vere“. Uboga mati hiti vsa v grozi ven in zagleda svojega otroka v strašnem stanju ležečega na tleh, vsega v blatu, krvavega, raztrganega. Toda z junaštvom prvih kristjanov zakliče svojemu otroku: „In če te ubijejo, ne zataji svoje vere. Vera je več vredna kot življenje“. „Naj živi Kristus“, še komaj zdihne junaški mučenec z zadnjimi močmi in umrje.

23. novembra ob pol 11. uri dop. je na vojaškem strelišču v glavnem mestu Mehike stal oddelek žandarmerije,

kompanija infanterije, šef policije in polno žurnalistov. Pet vojakov je čakalo z nabitimi puškami na žrtve socialistično-komunističnega tirana. Kot prvi je stopil na morišče komaj dve leti posvečeni duhovnik Miguel Pro. Mirno, z rožnim vencem v roki in z molitvijo na svojih ustih je stopal na morišče. Poveljujoči častnik ga vpraša, če ima še kako željo. On pa odgovori: „Pnstitute me, da še nekoliko časa molim“. To mu dovolijo. S prijaznim pogledom na vojake se postavi k steni strelišča. „Ogenj“, poveljuje častnik; duhovnik razprostre svoje roke in se zgrudi na tla prestreljen s petimi krogliami. Za njim pride na vrsto mlad inženjer, nato še en laik in nato Humbert Pro, brat mladega duhovnika. „Kam naj stopim?“ vpraša hladnokrvno. In postavijo ga poleg trupla brata, duhovnika. Mladi mož potegne iz žepa svetinjico, jo poljubi in pade smrtno zadet poleg svojega brata na tla. Trupla so odpeljali v bližnjo bolnišnico, kjer jih izroče sorodnikom. Popoldan pride oče obeh mučencev Pro, 70 let stari starček, ki ga je pripeljala njegova hči. S spoštovanjem poljubi starček čela obeh mučencev, sinov in z robcem zbršne kri s čela sina duhovnika. Njegova hči zažene silen jok ob tem pogledu, stari oče pa jo mirno in resno pogleda rekoč: „Moj otrok, mi nimamo vzroka, da bi jokali“. 2000 ljudi je skazalo mučencem pri pogrebu zadnjo čast.

Še paganski Neron ni tako brutalno preganjal katolikov, kakor od socialistov in komunistov podpirana vlada Callesa! Katoličani, molimo za svoje preganjane brate v Mehiki!

Mali ljudje.

Nikar ne mislite, da bom tu popisoval kake „liliputance“ ali pa kake pritlikavce, kakoršna sta se pred kratkim dva kazala radovednim trzičanom. Ne o telesno malih, ampak o duševno majhnih ljudeh nameravam zapisati par besed.

Svoj čas je Ivan Cankar napisal nekaj črtic, katerim je dal naslov „Mali ljudje“. Tam je popisoval osebe iz socialno majhnih razmer, ljudi, ki so po svojem — kakor svet misli — majhnem stanu in ugledu odvisni od drugih. Tudi o takih ljudeh ne mislim pisati, saj smo po krščanskih načelih pred Bogom vsi enako vredni kot ljudje; vrednost posameznika se pač računa po njegovi duševni plemenitosti, ne pa po stanu, ali premoženju.

Pod imenom „mali človek“, bi morali razumeti le one, ki so duševno majhni, malenkostni, katerim se zdi poniževalno storiti kaj plemenitega, dobrega; one ljudi, ki smatrajo, da je za njihovo „veličino“ poniževalno, če n. pr. molijo, hodijo k sv. maši, k zakramentom in izpolnjujejo verske dolžnosti. To so mali ljudje ki mislijo, da jim bo „krona“ — ki je pa sama domišljavost in omejenost — padla raz glave, če bi Boga molili, v cerkev hodili in veljali za pobožne.

Naj popišem par takih eksemplarov!

Bil je majhen po telesu, a je hodil po vasi, kakor da bi bil ves svet njegov. V prvi šoli je padel in je prišel domov v nadlego svoji materi in svojim sestram, ki so ga sedaj morale rediti. Nobenega resnega dela se ni hotel oprijeti. Ročno delo se mu je zdelo poniževalno, rad bi bil postal uradnik ali kaj višjega, a imel je smoto, da ga ni radi njegove „učnosti“ nihče hotel v službo. Njegovo edino

opravilo je bilo, da je zahajal v gostilno k „Zeleni raci“, kamor se je shajala vaška napredna inteligenca, ki so jo tvorili gostilničar, mesar, par orožnikov in pa domači učitelj. Tam so popravljali in dopolnjevali dopise, ki jih je koval „napredni inteligent“ s pokvečeno prvo šolo. Seveda noben iz tega kroga ni hodil k maši in še manj k sv. zakramentu. Da bo popolnoma po pravici povedano, moramo priznati, da so prišli vsi vselej k cesarski maši in pa za Božič k zadnjemu evangeliju. — No pa to je pač bila njihova in ne glavna zadeva, o kateri smo hoteli kot o značilni o malih ljudeh poročati. Skoro vsak teden je namreč iz dotičnega kraja prišel dopis v „Slovenski dom“, kjer se je smešilo delo domače duhovščine. In nekoč je zagledal beli dan dopis s sledečo vsebino: „Duhovniki varajo naš narod, kar oni pripovedujejo to so le bajke, ki so za otroke in za stare ženice. Za naprednega inteligenta je vse to že premagano stališče. Moderna znanost je dokazala, da je Jezus navaden človek, da so si spoved izmislili duhovniki, da se je krščanstvo razvilo iz budizma“ itd. V vojski je ta napredni učenjak žalostno končal ne v boju, ampak v zaledju — — — Enega člana te družbe je nekoč bodril domači duhovnik, da bi šel vendar za Veliko noč k sv. spovedi, pa je tako le odgovoril: „K fajmoštru ne maram, da bi šel k kaplanu je pa za me preponiževalno — — —“

Bilo je v zavodu prav dobro dekle, skoro vsaki dan je šla k sv. zakramentu. Napravila je maturo na učiteljski z izvrstnim uspehom. Takrat so prišli v Ljubljano prosit iz neke kmečke vasi k tedanjemu deželnemu šolskemu svetu za dobro učiteljico. Kmetje so povdarjali, da žele takega učitelja, da bi hodil tudi kaj v cerkev, ker so imeli dosedaj v tem oziru na svoji šoli zelo slabe izkušnje. In gospodje, ki so v tem oziru odločevali, so jim obljubili, da jim pošljejo prav dobro in globokoverno učiteljsko moč in so poslali tja dotično gospodično misleč, da bo ta gotovo najboljša. Čez par mesecev pride v Ljubljano župan dotične vasi in pokojni dr Lampe ga vpraša, kako so zadovoljni z novo učiteljico. Z ironičnim namihom odgovori župan: „No lepo moč ste nam poslali, še v nedeljo ne gre k sv. maši —; se boji, kaj bo rekla napredna inteligenca —, če bi hodila v cerkev —“

„Kaj bodo pa ljudje rekli, če bi k maši in zakramentu hodil“, se je opravičeval kmečki gostilničar, ki se je bal, da bi ga ljudje ne imeli za „pobožnega“.

Pred cerkvijo so stali kmečki fantje. Že zdavnaj je pozvonilo k maši, orgle so bučale v cerkvi in že je pel zvonček k darovanju, a naši junaki so stali zunaj cerkev, kakor da bi jih vse to nič ne brigalo — Zakaj pač niso šli v cerkev? Iz čisto enostavnega razloga: eden drugega se boje in sramujejo! Noben nima korajže, da bi rekel „Fantje, čas je, pojmo v cerkev!“ Noben noče veljati za pobožnega, ali vsaj za takega, ki mu je kaj na tem, da ne zamudi sv. maše — Pa pride mimo cerkve ženica, jih začudeno pogleda in pravi: „Bog nas varuj, kaj pa delate tu!“ Pa so naši junaki pohuljeno sneli klobuke z glave in se stisnili za cerkvena vrata, ker dalje v cerkev iti se pač ne spodobi za fanta-majhnega moža!

„V nedeljo bo lepo! Na planine gremo!“ Tako se glasi po delavnici, ali pisarni. „Kdaj gremo?“ se glasi vprašanje. „Skupno pojedemo!“ Pa se pojavi glas: „Danes zvečer odidem“, ali: „Jutri ob 4. se zberemo!“ Vsi gremo, skupno gremo!“ Tu pa tam se oglasi tih in skrit glas v duši: „Jutri je nedelja, Gospodov dan, k maši je treba iti!“ „Ja, seveda“, tiho odgovarja majhna duša, „to je neprijetno, to je res neprijetno; če ne grem, bodo pa delali dovtype na račun moje maše“ — in ne upa si ugovarjati, junaško in sigurno kakor bi moral govoriti: „Fantje, dekleta, jutri ob 6. se zberemo v cerkvi, po maši jo pa mahnemo na Veliki vrh“. Ker pa ni junaka, ker so med njimi le majhne duše, ki se eden drugega boje, pa vsi kimajo in vsi capljajo za onim, ki mu ni nič za mašo, na Veliki vrh, na Kofce, na Begunjšico — brez — nedeljske maše!

Ali smo bili kdaj majhni!? Ali spadaš med majhne duše?!

Veliki petek.

Obredi velikega tedna so kakor nekako dramatično predstavljanje trpljenja Našega Gospoda Jezusa Kristusa. Vsa dramatična veličina obredov velikega tedna pa se posebno razodeva v obredih velikega petka.

— Kot smrtni dan Gospodov je bil veliki petek kristjanom že v najstarejši dobi dan žalovanja. Ta dan je bil vedno v cerkvi najstrožji post. V znak velike žalosti, ki naj bi nas ta dan pretresla, prihaja duhovščina pred altar v črnih mašnih oblačilih, kakor pri sv. mašah in opravilih za mrtve. V znak žalosti se odstranijo z altarja vsi okraski, sv. razpelo je zagrnjeno, niti sveče se ne prižgo v začetku obredov. Ko duhovščina pristopi k altarju, se v znak žalovanja vleže na stopnice in tako nekaj časa moli.

Obrede velikega petka delimo v tri dele: berila in molitve, počesčenje križa in sv. maši podoben obred, ki se latinsko imenuje „missa praesantificationum“.

1. Sveto opravilo se prične z berilom iz prerokov starega zakona, nato se bere trpljenje Gospodovo po evangeliju sv. Janeza. Po pasijonu moli oziroma poje duhovnik razne molitve za cerkev, za papeža, za škofa, duhovnike in cerkvene služabnike, za verne kristjane, za spreobrnjence, za odvrnenje zmot, krivih ver, bolezni in nesreč, nato za krivoverce in razkolnike, da bi se vrnili v katoliško cerkev, za jude in končo za pagane. Pred vsako molitvijo pozove duhovnik k molitvi: „Oremus — molimo!“ Dijakon zapoje: „Flectamus genua — poklekajmo“ (pri čemur vsi pokleknejo) in nato odgovarja subdijakon: „Vstanite!“

2. Po teh ranih molitvah se prične počesčenje križa. Mašnik sleče mašni plašč, se postavi na listovno stran pri altarju, vzame v roke zagrnjeno razpelo, ga obrne proti ljudstvu, odgrne zgornji del in zapoje: „Ecce lignum crucis — Glejte les križa, na katerem je viselo zveličanje sveta!“ Zbor pevcev ali ostali duhovniki zapojejo: „Pridite, molimo“. Pri tem vsi pevci in duhovniki razen celebranta pokleknejo in počaste sv. križ. Trikrat tako zapoje duhovnik in trikrat mu tako odgovore pevci, pri tem pa duhovnik odgrinja trikrat sv. razpelo. Potem nese mašnik sv. križ na stopnice pred altarjem in počasti sv. križ, za njim pa prihajajo še drugi duhovniki in nato verniki in vsi počaste križ in ga poljubijo.

Med tem pa, ko duhovščina izkazuje češčenje križu, pojejo pevci preuresljive žalostinke, ki se glase:

Ljudstvo moje, kaj sem ti storil? Ali v čem sem te žalil? Odgovori mi!

Ko sem te izpeljal iz dežele Egipta, si pripravilo križ svojemu odrešeniku.

Vodil sem te skozi puščavo štirideset let, z mano sem te hranil in te pripeljal v najboljšo deželo; ti pa si mi križ izstesalo!

Kaj še naj bi ti bil mogel storiti in ti nisem storil? Gojil sem te namreč kakor lep vinograd, ti pa si mi postalo grenko nad vse s kisom si me namreč napajalo v žeji in s sulico si prebodlo stran svojemu Odrešeniku.

Radi tebe sem udaril Egipt z njegovimi prvorojenci; ti pa si me bičanju izročilo.

Ljudstvo moje, kaj sem ti storil? V čem sem te žalil? Odgovori mi!

Izpeljal sem te iz Egipta, potopil faraona v Rdečem morju; ti pa si me izročilo poglavarjem duhovnikov.

Jaz sem pred teboj odprl morje, ti pa si odprlo s sulico mojo stran.

Jaz sem hodil pred teboj v oblačnem stebru; ti pa si me peljalo na dvorišče Pilata.

Jaz sem te hranil z mano v puščavi; ti pa si me teplo s pestjo in biči.

Jaz sem te napojil z vodo življenja iz skale; ti pa si mi dalo piti žolča in kisa.

Radi tebe sem udaril kralje Kananejcev; ti si me pa bilo s trsom po glavi.

Izročil sem ti kraljevo žezlo; ti pa si mi položilo trnjevo krono na glavo.

Jaz sem te povišal z veliko močjo; ti pa si me pribilo na mučilni les križa.

Ljudstvo moje, kaj sem ti storil? Ali v čem sem te žalil? Odgovori mi!

Nato se poje antifona: „Častimo tvoj križ, o Gospod, poveličujmo tvoje sveto vstajenje, zakaj po lesu križa je došlo veselje vsemu svetu. Gospod usmili se nas in blagoslovi nas; daj, da nam sveti tvoje obličje in usmili se nas.“

Potem pojejo veličastno himno, slavospev na čast sv. križu: „Pange lingua, gloriosi —“.

3. Mašni obred. Veliki petek ni prave sv. maše, kakor je drugače. Mašnik ne spreminja pri sv. maši kruha v Gospodovo telo in ne vina v Njegovo kri. Že prejšnji dan je duhovnik pri sv. maši posvetil tri hostije: ono za mašo na veliki četrtek, drugo za mašni obred velikega petka in tretjo za monštranco, kjer se izpostavi Najsvetejše javnemu češčenju te dni.

Po slovesnem počeščenju sv. križa gre mašnik v sprevodu v kapelo, kjer je od prejšnjega dne spravljeno Sv. Rešnje Telo in prenese od tam sveto hostijo, posvečeno na veliki petek, na glavni altar. Med sprevedom poje zbor pevcev slavospev križu: „Vexila Regis prodeunt: Zastava križa gre na dan, blesti se križa skrivnost, po katerem je življenje prestalo smrti in s smrtjo rodilo življenje“.

Mašnik si na altarcu vlije v kelih vina in vode in moli iste molitve, kakor sicer pri sv. maši, le izpremenjevanje odpade. Po molitvi očenaša mašnik povzdigne sv. hostijo, da jo more ljudstvo videti, nato jo razlomi in zavžije, kakor pri obhajilu med mašo.

Na veliki petek sv. Cerkev zato opušča pravo daritev sv. maše in ne posvečuje kruha in vina v Jezusovo telo in kri, da bi se kristjani ta dan bolj živo spominjali Jezusove krvave daritve na križu.

Po mašnem opravilu se izpostavi Najsvetejše v božjem grobu, da ga tam verniki obiskujejo in molijo. Prav lepa je navada, da ta dan posebno matere pripeljejo svoje male otroke v cerkev počastiti sv. križ in molit Najsvetejše. Božji grob, križ pred altarjem, vse praznovanje velikega petka je kaj pripravno, da se najmanjšim razloži pomen velikega petka in kaže veličina Gospodovega trpljenja.

Dobrodelni vestnik.

Rokodelski dom. Hiša št. 30 je sedaj prepisana na Vincencijevo konferenco. Dvorana in pritličje je na razpolago vsem obrtnim zadrugam in strokovnim društvom ter društveni godbi. V prvem nadstropju bodo stanovali obrtni vajenci, pomočniki in samski delavci. 12 postelj je že kompletno pripravljenih. Za enkrat sprejmemo 6 fantov na stanovanje. Dnevno plačuje vsak 2 Din za posteljo in postrežbo. Hrano bodo morali imeti še zunaj, dokler se jih ne nabere toliko število, da bo mogoče doma imeti kuhinjo. V kratkem začnemo s predelavo posameznih prostorov in popravo poslopja. Vajenci, rokodelski pomočniki in samski delavci, ki bi prišli radi stanovat v rokodelski dom, naj se prijavijo ali pri g. Andreju Markiču, ključavničarskem mojstru, ali pa pri predsedniku Vincencijeve konference v župni pisarni. Za ekonomo rokodelskega doma je določil odbor Vincencijeve konference g. Andreja Markiča, posestnika in ključavničarskega mojstra v Trziču, vzgojni vodja fantov bo pa g. kaplan Anton Vovk.

Dobrodelni teden. Kakor lansko leto, tako priredi tudi letos Vincencijeva konferenca na Belo nedeljo dobrodelno akademijo na Skali, kjer nastopijo naši gojenci. Na akademijo vabimo vse naše dobrotnike in prijatelje naše dobrodelne akcije. Na Belo nedeljo in v tednu po tej nedelji priredi Vincencijeva konferenca dobrodelno zbirko po mestu, za vzdrževanje našega zavoda in za oskrbo revežev.

Spored akademije Vincencijeve konference, ki se vrši takoj po večernicah v dvorani „Našega doma“: 1. Uvodna beseda. — Pozdrav malih. 2. Nagovor predsednika. 3. Mali godci. — Otroški prizor z rajanjem. 4. Mala Slovenka. — Krepka beseda Zorke. 5. Uganka malega Janka. 6. Dvoboj med velikim in malim. 7. Mlade kubarice. — Petje in rajanje s kuhinjskim orodjem. 8. Armada mladega stotnika. 9. Venci pomladi. — Dekliški prizor. 10. V čarobni kresni noči. — Ples vil in kresnic. 11. Zaključni prizor. — Da bo mogoče okrbeti v dvorani red, se bodo izdale za akademijo vstopnice po malenkostni ceni. Ta dan se vrši akademija predvsem za zunanje goste in domače odrasle prijatelje dobrodelnosti. Za otroke bo akademija posebej pozneje ponovljena.

Oznanila za april.

1. **Cvetna nedelja**, prva nedelja v mesecu, pred 6. sv. mašo skupno sv. obhajilo za moške. Ob 9 45 blagoslov oljk in nato procesija okrog cerkve. V pušco se ta dan pobira za varihe božjega groba. Pop. ob 2. uri pred izpostavljenim Najsvetejšim križev pot in pete litanije presvetega Srca Jezusovega. Radi pasijona ta dan ni pridig.

4. **Velika sreda**, pop. ob 4. uri pete jutranjice.

5. **Veliki četrtek**, sv. obhajilo se ta dan deli prvič ob 6. uri zj., ob 9. uri je slovesna sv. maša z leviti, med to je zadnje sv. obhajilo ta dan. Po slovesni sv. maši se prenese Najsvetejše v kapelico, nato se razkrijejo altari. Zvečer ima uro molitve v kapelici dekliska Marijina družba od 7. do 8. ure, ženska Marijina družba od 8. do 9. ure. Prva moli triindvajseto, druga štiriindvajseto uro.

6. **Veliki petek**, ob 6. uri zj. križev pot, ob 8. uri se prične sv. opravilo. Zvečer ob 7 45 (tri četrt na osem) je zadnja postna pridiga. Petje žalostink cerkvenega pevskega zbora.

7. **Velika sobota**, ob 7. uri zj. je blagoslov ognja, nato se pojejo prerokbe, blagoslov krstne vode, slovesna sv. maša z alelujo. Popoldan je blagoslov jedil kakor po navadi po Dolini in pri Sv. Ani; v župni cerkvi ob 2., pri sv. Andreju pa ob 2 30. Veliko soboto opoldan preneha vsak post.

Popoldan ob 5. uri so slovesne jutranjice, nato vstajenje in procesija po navadnem redu. Po procesiji je zahvalna pesem.

8. **Velika noč**, ob 6. in 10. uri sv. maša z dvema blagoslovoma, ob 8. uri z enim blagoslovom, ob 10. uri slovesna sv. maša z leviti. Popoldan ob 3. uri slovesne pete litanije M. B.

9. **Velikonočni pondeljek**, nezapovedan praznik, pop. ob 2 30 pete litanije M. B.

10. **Velikonočni torek**, ob 6. uri farna sv. maša.

15. **Bela nedelja**, služba božja po navadi, pop. ob 2. uri krščanski nauk in litanije M. B.

22. **II. ned. po veliki noči**, služba božja po navadi.

24. **Sv. Jurij**, ob 10. uri sv. maša pri sv. Juriju z darovanjem za cerkev.

25. **Procesija sv. Marka** gre ob 7. uri k sv. Jožefu, kjer je sv. maša s pridigo.

29. III. ned. po veliki noči, ob 10. uri sv. maša pri sv. Juriju z darovanjem za cerkev, doma sv. maša ob 6, 8. in 10. uri.

Dekliška Marijina družba: shod v nedeljo 22. aprila, skupno sv. obhajilo 29. aprila, dekliški večer 18. in 25. apr.

Ženska Marijina družba: shod 29. aprila.

III. red: shod 1. aprila.

Fantovska Marijina družba: shod 9. aprila.

Šolska mesečna spoved: Meščanska šola: 31. marca spoved, 1. aprila skupno sv. obhajilo po 8. sv. maši. Osnovna šola: dečki spoved v soboto dne 21. in deklice spoved dne 28. aprila in naslednjo nedeljo po 8. sv. maši skupno sv. obhajilo.

Spomini naših dedov.

Črtice iz dolinske preteklosti.

Trtast most je kmalu za tem zgubil svojo trtasto vejavo. V tržiških fužinah je bil tedaj za podravnatelja Malnar. Ko je šel nekoč čez trtasto gugalnico, se mu je zazdelo, da je most velika nevarnost za Dolince. Ukazal je napraviti trdne podstavke, da se most ni več gugal. V skalo so vsekali po njegovi volji vdolbine, kamor so položili tramovje. Na obeh straneh so privezali most z debelo železno žico. Vdolbine in konce žice vidimo še danes na skalah. Ta most¹⁾ so porušili ob času, ko so zgradili tunel. Ta kos dolinske pokrajine je zelo lep. Na obeh straneh so visoke, sempatje poraščene čeri, zadaj visoki turni, globoko spodaj pa šumi mrzla Bistrica. Ob solnčnem zahodu te skale žarijo v vseh najlepših barvah in vodne kapljice bistriških slapov se svetlikajo kakor biseri. Takega prizora ne najdete tako kmalu. Romantična kotlina je popisana v več knjigah, slikarji in fotografi se pa kar vrste. Tujci uzhiceni obstajajo ob toliki krasoti in občudujejo to „pravljico deželo“. Nova cesta se vije v serpentinah visoko gori ob skalnih pobočjih. Že stari Cenčev oče je prerokoval, da bodo po Jamah s kočijo vozili. Parkrat se jim je zdelo to neverjeino, danes pa ne vidimo samo kočij ampak celo avtomobili drve dan za dnem po strmih serpentinah.

Malnaru tudi niso bili po godu klanci od Dovžana do današnjega razpotja nad žagami. Posebno ga je bodel klanec pod Dovžanom. Zato je velel napraviti novo pot od Pinčeve šupe²⁾ čez most, dalje pod Kušpegarjevo šupo³⁾ do začetka klanca pod Dovžanom. Ta pot je bila mnogo bolj položna, čeprav je šla čez dva mosta. Staro pot pod Dovžanom je zarastla trava.

Oglarjem je vozna pot mnogo koristila. Ker so več oglja zvozili v Tržič, so ga morali več napraviti. V Tržiču so ga pa tudi dosti porabili. Nastale so nove fužine na „Balosu“, na „Fabriki“, na Slapu in drugod. Fužinarske peči so oglje takorekoč kar žrle in razumljivo, da so naši oglarji imeli vedno dovolj „kšefta“. Zanje so se začeli boljši časi. Vozni koš oglja so prodajali po 18 grošev. Pol je imei vozni, pol oglar.

Drugo blago je bilo tedaj prav poceni. 1 funt⁴⁾ prašičjega mesa je stal 1 groš, 1 mernik ajde 8 — 9 grošev. Življenje je postalo udobnejše in nekateri so si lahko prihranili prav čedne vsotice denarja. Tudi oblačili so se lepše. Obleke so bile pisane s svetlimi gumbi in barvanimi trakovi okrašene. Obleke iz te dobe so istotako znamenite, kot prejšnje, posebno ker so bile vse domače ročno delo. Moški

so nosili irhaste hlače s svetlimi kovinastimi gumbi, živopisane telovnike z debelimi gumbi iz pakfonga¹⁾. Nogavice so bile še vedno višnjeve in tudi rdeč pas je ostal. Čevlji so bili nizki z veliko pisano pentljo prevezani. V modo so prišli veliki beli plašči iz dragocenega blaga, ki so se zapenjali pod viatom z veliko medeno zaponko. Tudi klobuk širokokrajnik je ostal moderen, samo da so bili široki okraji okrašeni s svilenimi trakovi. Okrog vratu so si zavezavali dragocene pisane rute, ki so nam še danes najlepši spomin na te čase. Bile so to svilene rute, na katere je izurjena roka všivala najrazličnejše rože in okraske z barvano svilo. Pozneje so take rute napravljali v tovarnah, ki pa niso bile več tako lepe. Delal jih je pač stroj, ki nima življenja, ne duše. O tem nam posebno pričajo narodne rute.

Od ženske obleke omenim samo „raš“ in avbo. „Raš“ so imenovali črno krilo. „Raš“ je sestavljen iz devetih pol, „vsaka pola ima devet žepov, v vsakem žepu je devet možnjic, v vsaki možnjici devet petic“, so rekli včasih. Avba je bila tudi ročno delo in je bila ponos vsake ženske. Take avbe so bile precej drage, ker so bile na sprednji strani vezane zlate nitke. Druga obleka je bila istotako zelo pisana in različnih trakov in pentelj je kar mrgolelo. Posebno imeniten je bil srebrn pas — srebrnjak, ki se je ubrano skladal s kričečimi barvami.

Tako dragoceno obleko so nosili seveda le ob nedeljah in praznikih. Bila je zelo trpežna in mnogokrat so eno in isto obleko nosili trije rodovi.

Vendar so bili kljub lepim oblekam in boljšim življenjskim razmeram ljudje silno varčni. Kakor so pazili in varovali obleko, tako so štedili tudi pri hrani. Zgodilo se je večkrat, da so jim slabe letine uničile ves živež in ker tedaj niso še tekle železnice, je bilo težko dobiti žita, zato so imeli vedno za eno leto živeža na strani. Meso je bilo n. pr. večkrat po več let staro.

Drugih predmetov so ljudje tedaj malo poznali, ki bi jim koristili v hiši. Ure niso imeli. Čas so določevali podnevi po solncu, ponoči po zvezdah. V tem so bili nekateri pravi mojstri. Pravijo, da so boljše določili čas po solncu, kot marsikdo danes po uri. Kadar je bilo zelo oblačno, jim je služil za uro ogenj. To je bila tudi velika umetnost. Ognja niso napravljali z vžigalicami, ampak s kresilno gobo. V vsaki hiši so imeli za pečjo lonec s kresilno gobo in kresilnikom. Ogenj so petresali s soljo, da je dalj časa gorel. Zakuriti s kresilno gobo je bilo precej zamudno in zato so na ogenj dobro pazili, da se je več dni ohranil.

O petroleju niso niti slutili, da je na svetu. Naši dedje so sedeli zvečer pri leščerbi. Iz domačega olja so sami napravljali sempatje sveče. Pogostokrat najdemo v hiši na zadnji strani leve²⁾. To je majhna pečica, v kateri so kurili trske, ki so razsvetljevale izbo. Vse te vrste razsvetljave so slabo svetile in poleg tega so se neznosno kadile. Le pomislimo na leve in na smrekove trske! Najboljše so bile še leščerbe, v katerih je gorelo laško ali pa repično olje. Svetile so tako močno, da človek ni videl od sklede do ust.

Poleg poljedelstva in oglarstva so gojili stari Dolinci še platnarsko obrt. Saj smo že pri oblekah omenili, da so bile vse napravljene iz domačega platna. To je bilo zlasti žensko opravilo. Nasejali so velike njive lanu. Med vojno je tupatam spet zacvetel višnjevi lan po nekaterih njivah, a sedaj mislim, da ga zastoj iščemo v naši okolici. Najmlajši Dolinčani ga bodo težko kdaj videli cvesti.

Največ radosti pa so prinesle trlice. Takrat je bil za vse velik praznik. Posebno znamenite so bile terice. Te so s trlicami trle posušena lanova stebelca v predivo. Lan se je trl na prostem. Sušili se ga v zato napravljani „paštbi“³⁾.

¹⁾ Pakfong je zlitina bakra, nikla in cinka. Imenuje se tudi novo ali kitajsko srebro. Sveti se kot pravo srebro, a kmalu zarjavi.

²⁾ Skoro po vseh dolinskih hišah so ohranjene še sedaj.

³⁾ Še sedaj je pri vsaki hiši prostor, ki se imenuje „paštba“, dasi peči v resnici ni več tam. Celo „paštbo“ imajo menda samo še pri Ukcju, last F. Dovžana.

¹⁾ Slika tega mostu vidimo v ljubljanskem muzeju. Slika je precej velika, risana z vodnimi barvami in ima napis: Hudičev most pri sv. Katarini.

²⁾ Je danes last g. J. Megliča.

³⁾ Je danes last g. J. Megliča.

⁴⁾ 1 funt t. j. 56 kg.

Mož, ki je lan sušil, se je imenoval „suharna“ (izg.: suhrnà). Okrog „suharne“ in „paštbe“ so se sukale terice s trlicami. Okoli trlic so se pa skoraj vedno pajdašili fantje, ki so pomagali nagajati. Kadar je „suharna“ založil lan v peč, so terice rade odložile trlice, prijele fantiče in se veselo zavrtile v „štajerišu“, dokler ni bil lan suh. Da godca ni manjkalo pri tako veseli družbi, ni treba misliti.

Terice in teričniki so posebno ljubili petje. Pesem je odmevala med delom in počitkom ter s srečno radostjo polnila srca mladine in duše starine. Jako znana je pesem — posmehulja dolinskim fantom, s katero so jih dražila dekleta. Glasi se:

Dolinskega fanta se lahko spozna,
če ne žvižga, ne poje, pa s
oklam rožja.

Fantje so priganjali godce z zelo duhovito kitico:

Godec le god'
za d' narce mojé,
'mam doma še na peči
tri prazne mošnjé.

Znano je o tericah, da so bile strašno nagajive. Če je prišel tuj človek ali domačin med nje, gotovo ni šel mirno od njih. Ako drugega niso mogle, so mu napravile vsaj rep. Iz prediva so spletle dolgo kito, ki jo je človek nesel, komaj da se jim je od daleč prikazal.

Pa še ena druga dobra lastnost se je držala teh ženic. Bile so nazarensko snedene; nekaj iz navade, nekaj za šalo, ostalo pa zares. Zaradi teh čudnih navad so morale hišne gospodinjje ob času trenja ves božji dan stati ob ognjišču in mešati ogromne lonce. Pri kosilu in večerji so romale polne skledé ena za drugo na mizo, prazne so se vračale v kuhinjo, terice pa so sedele za mizo, ragljale in čakale polnih. Gospodinja, ki je nasitila terice, si je štela v veliko čast, kajti to je bilo skoro nemogoče. Kar niso mogle spraviti v usta, so skrile v žep. Pripoveduje se o nekem gospodarju, ki je stavil s sosedom, da bo terice tako napasel, da ne bodo ničesar več hotele jesti. Res! Terice jedo, jedo, jedo, a skleda za skledo roma na mizo. Nazadnje so res odložile žlice in odšle tret. Gospodar se je že veselil dobljene stave. Ali zviti sosed jo je drugače spletel. Zlezel je na slivo, ki je rastla ob „paštbi“ in je bila tisto jesen čudovito polna. Ko so dospеле terice mimo slive, je potresel in sladki sad se je vsul na tla. Terice so se kar razgubile po travi in se pridno hitele zalagati z vabečimi slivami. Predno je zlezel sosed z drevesa, so že ves sadež pozobale. Sosed se je zvito muzal, ker je dobil stavo.

Ta veseli narodni praznik je trajal včasih po več dni. Pri Primožiču v Putergofu je trlo lan devet teric dva dni in eno noč neprenehoma, tako, da so imele otekle roke. Iz prediva so pozneje izdelovali in belili platno. Kako se je to vršilo v Dolini, ni znano, najbrž pa podobno kot drugje¹⁾.

Nesreča in zlo vedno gospodarita med nami. Kadar človek najmanj pričakuje, pridejo nezgode, trpljenje in nevolja. To so dobro občutili dolinski oglarji. V Tržiču je zrastlo poleg velikih tudi dokaj malih fužin. Male fužine so zamenjavale za oglje različno orodje in oglarji so radi vozili njim svoje črno blago. S tem pa so bili prikrajšani veliki fužinarji, ki so že prej težko shajali s pičlim ogljem. Iz te neprijetne zadrege so si kmalu opomogli. Poslali so enostavno v dolinske gozde svoje oskrbnike, ki so še bolj enostavno jemali oglarjem njihove kope in bajte. Če je ogljar priznal zemljo za fužinsko last, je lahko še naprej delal, ali samo za fužino. Joj je bil pa za one, ki so se hoteli upirati in ki so trdili, da je zemlja vendar že od nekdanjih njihova last. Odvzeli so mu kopišče in poleg vsega so ga poklicali na sodbo v Pristavo, kjer so mu jih nemalo naložili z bičem na hrbet.

¹⁾ Nedosežno lepo nam opisuje te narodne običaje pisatelj Tavčar v „Cvetje v jeseni“. Običaji so zelo podobni našim, čeprav je pisatelj videl to narodno delo v Škofjeloških hribih.

Fužinarji so po zapuščenih kopiščih naselili svoje koparje, ki so jih naročili z Mojstrane in Dovjega. Nastale so tri glavne partije: pod Krnicami, v Bistrici in pod Konjskim robom.

Mnogo dolinskih oglarjev ni imelo dela pa tudi ne zaslužka. Beda se je naselila v domove in lakota je gospodarila med ljudstvom. Pripovedujejo, da sta se dve ženski stekli za prve koprive, ki so zrastle, tako je pritiskal glad. V tej stiski so se spet obrnili k božji pomoči. Zbirali so se v procesije in romali k sv. Lenartu na Koroško prositi za boljše dni. Eden tamošnjih prebivalcev jih je vprašal, kaj jim teži srce. Vse so mu razložili in potožili o svojih revah in nadogah. Potem so pomolili v cerkvi sv. Lenarta in so se tiho in pobito vrnili.

Nekega lepega dne se je znašel v Dolini stotnik z močno armado. Pregnal je s silo vse fužinske oglarje in nasilnega oskrbnika ter dal domačinom zopet njihova kopišča nazaj. Oglje, ki so ga fužinski delavci skuhalo, so smeli Dolinci prodati. Stotnik je tako hudo pritisnil tovarnarje, da niti na svojo zemljo niso smeli postaviti tujih delavcev. Tako so dolinski oglarji spet prišli do dela in zaslužka. V zahvalo so postavili v Lomu oltar sv. Antona, ki še danes stoji. V dobrem stotniku so spoznali človeka od sv. Lenarta, kateremu so ob času romanja tožili svoje nesreče.

Pregnani delavci so še nekaj časa hodili tod okrog, pozneje so se pa vrnili najbrž nazaj v svoje kraje. Ostal je samo eden, ki je s posebnim privoljenjem kahal oglje na Krofelnovem. Temu je nekdanj zgorela kopa in s tem je bil uničen tudi njegov zaslužek. Šel je k svojemu gospodu fužinarju in mu bridko pojasnil nesrečo: „Kaj bou gospous? Flk na flk, grih na grih, douh na douh! Jest bom popustu!“ Gospod mu je za nesrečno kopo odštel denar in ga s tolažilnimi besedami poslal nazaj v gozd. Nekaj časa je še delal na črnem polju, pozneje pa se je v Lom priženil.

Zopet je zacvetela sreča in zadovoljnost po zelenih hribih in črnih kopiščih. Oglarji so kuhali nešteto kopà in škripajoči vozovi so se vrstili drug za drugim v Tržič z dolgimi koši. Fužinarji so oglje jako drago plačevali, ker ga jim je hudo primanjkovalo. Dolinci so si kmalu opomogli iz revščine in bede. Nakupili so si dragocenih oblek in raznih drugih dragih reči. Obleka iz domačega platna ni bila več v modi, nosili so tovarniške tkanine. Moški so odložili nizke ponižne čevlje in so si mesto teh omislili visoke škornje. Tudi suknja ni bila več bela, ampak črna iz drugega blaga. Telovniki so bili narejeni od mehke svile, zapenjali so jih z gosto našitimi gumbi iz cinka. Srajce so bile čisto bele z visokim ovratnikom. Iz te dobe je najbrž tudi kastorec, majhen, črn, kosmat klobuček, ki je prešerno čepel na glavi, bil pa je seveda tovarniško blago. Poleg tega so čisto gotovo nosili ure in težke verižice.

Ženskam ravnotako ni bilo več všeč robato domače platno, zato so segle po finejšem blagu. Ljubile so posebno čipke. Avbo so zamenjale s pečo, ki je bila sama bela čipka. Okrog vratu so obešale dolge haralde z zlatim križcem. Zlati uhani so segali do ramen. Na rokah je kar blestelo prstanov. Sploh so ljubili tedaj veliko bleščega lepoticja. Precejšnje vsote denarja so izmetali za kinč in obleko.

Toda lepa obleka in draga zlatnina bi se ne bil tak greh. Poleg teh zakladov so si zaželeli lagodnega življenja, narodnih praznikov in veselja. Prirejali so „balo“ in ples je bil skoraj na dnevnem redu. Vsako nedeljo ali praznik je odmevala muzika od vseh oglov in mladina je rajala ne-utrudno dalje, dalje . . . Različnim godovom so bile namenjene bogate gostije, na katerih so se povabljeni zabavali dobršen del kratkega tedna. Razumljivo je, da za molitev božjo ljudje niso bili posebno vneti, čeprav cerkvenih pravi-til niso še tako zelo zanemarjali.

Temu veselemu življenju je pa napravila konec kolera. „Kakor kazen iz nebes“ se je raznesla grozna novica, da okoli Ljubljane tisoč umirajo od kolere. Nekatere hiše so

morali že zapreti, ker je vse odšlo na boljši svet. Slišali so o ženjici, ki je šla zjutraj zdrava in brezskrbna na polje, zvečer pa so jo našli sredi klasja — mrtvo. To je dolinske veseljake silno potrlo. Trdno so bili prepričani, da jim je najvišji Vladar poslal v spokorjenje ta resni opomin. Ponehale so veselice, godba je utihnila, skrb in strah sta sedela za vsako mizo. Okrog Ljubljane je črna smrt nekoliko ponehala. Globoko so se oddahnili tudi pri nas, kajti mislili so, da se je poslovila iz teh krajev. Ali kolera je kruta in neusmiljena žena, ki ne prizanesa niti nedolžnemu otroku, niti staremu grešniku. Še predno so se dobro zavedli, je že kosila nad njimi s svojo močno roko.

Prav tiste dni je prišel k Primožiču v goste star oglar, ki so mu rekli Stavkar. Imel je svojo bajto daleč gori v Primožičevih hribih. Redil je dve kozi in kravico in kahal oglje. Ko je slišal o kolери, se je nasmehnil in dejal: „Mene ne bo dosegla, sem previsoko!“

Izrekel si je hudo obsodbo. Ko je prišel v svoj oddaljeni stan, je legel in ni več vstal. Ljudje so ga našli mrtvega. Njega je prvega umorila kolera. Za njim so prišli še mnogi na vrsto. Pri Dovžanu sta umrla gospodar in gospodinja in sta oba ob istem času ležala na mrtvaškem odru. Pozneje so vsakega mrliča takoj odpeljali v mrtvašnico. Skrb in strah sta sedela za sleherno mizo, vroče molitve so kipele v nebo, smrt pa je kosila neprestano, neprenehoma... Bližali so se obupni dnevi...

Bolnike je tolažil in pripravljaj za pot v večnost tržiški kaplan Salverij. Dober človek je bil in svoje življenje je žrtvoval za umirajoče nesrečnike. Noč in dan je bil na nogah in malo počitka mu je bilo odmerjeno, kajti tolažbe so klicali mnogi, tolažnik pa je bil en sam.

Čprav je Salverij vedno hodil okrog bolnikov, ki so umirali na koleri, je njemu bolezen prizanesla. Učakal je celo visoko starost in je bil zadnja svoja leta župnik v Križah. Ko je kolera ponehala, je neke nedelje pridigoval ljudem o tej nesreči. Med drugim je povedal, kaj bo še vse za kolero prišlo.

„Zdaj je kolera, hvala Vsemogočnemu, vzela svoje žalostno slovo“, je pridigoval. „Toda obljubila nam je še črne dneve polne nesreč in gorja. Mnogotere bolezni bodo prišle nad nas, nesreče in slabe letine nas bodo obiskale, vendar kolere, grozne bolezni ne bo več k nam“. Od tistega časa res ni nihče več umrl na koleri. Kolera je ljudi globoko spokorila. Nobenih veselic niso priredili, plesati ni upal nihče več, dragoceno nakitje so deloma zaklenili v skrinje, deloma je požgali. V obleki so postali jako skromni in preprosti! Živeli so resno in bogaboječe, spominjajoči se vedno na težke dni, ki so jih morali prestati!

Prst božji je še vedno ležal nad Dolino. Kar je prerokoval kaplan Salverij, se je izpolnilo. Za kolero je zagospodarila živinska kuga. Živina je cepala na paši, v hlevu, na poti, kjerkoli. Vsa je bila v nevarnosti, da žalostno pogine. Po nasvetu župnikovem so se zaobljubili k sv. Ožbaltu in ga še danes praznujemo, da nam odvrne nesreče od živine.

Še pred živinsko kugo jih je hudo udarila toča. Pobila jim je vse žito, zelenjavo, drevje je osmukala do golih vej. Pastirji so mogli viti piščalke, šele drugo leto, tako je stolkla vrbje. Da bi odvrnili hudo letino, so obljubili praznik sv. Alešu. Tudi ta praznik se je obdržal do današnjih dni.

Toliko nezgod in žalosti je doletelo malokateri kraj, kot tedaj Dolino. Ni čuda, da so se ljudje vedno bolj zatekali v cerkev in so romali na božja pota. Že ko je razsajala kolera, so pogostokrat romali na Višarje. Toda to romanje ni bilo tako udobno kot sedanje, ko se lahko pripeljete skoro do vrha sv. Višarij. Tedaj še ni tekla železnica iz Tržiča v Kranj. Hoditi so morali večinoma peš. Za romanje na Sv. Goro so rabili en teden. Peš hoje je bilo 18 ur.

Bližji božji poti sta bili Lubno in Velesovo, kamor so tudi zelo radi hodili.

Delo je teklo po navadi naprej. Svojo zemljo so s trdom obdelovali leto za letom in dobivali od nje skromni sad. Upeljali so nekatere nove navade, polagoma so sprjeli boljše orodje. Iz temnih gozdov se je še vedno kadilo od črnih kopč. Ogljarji so živel daleč od hiš in ljudi sami zase, v svoje delo in misli zatopljeni. Brati večinoma niso znali, zato so pogosteje imeli v rokah pobožni molek. Za kratek čas so izrezovali iz lesa žlice, kuhalnice, pipe, posebno veliki mojstri so bili vsi v izdelovanju cokelj. Vsak teden so po enkrat prišli k svojemu gospodarju ali na svoj dom, kjer so dobili hranivo. Tako jim je teklo življenje počasi in tiho sredi narave in niti slišati niso o danes tako važni človeški napravi, ki ji pravimo — kultura. Kraljevala pa je po teh zapuščenih krajih kultura srca, ki jo danes — v dobi nogometov — ne poznamo več. (Končec.)

Razno.

Družba sv. Mohorja je v Tržiču zelo pridobila na naročnikih: v letu 1927. jih je bilo 231, za leto 1928. pa se jih je priglasilo 301.

Župnijsko romanje k Gospi Sveti na Koroško priredimo letos ob binškošnih praznikih, pri tej priliki obiščemo Celovec in Vrbsko jezero. Vožnja in potno dovoljenje bi stalo nekako 100 Din. Priglasi se bodo sprejemali po Veliki noči. Tujih udeležencev ne sprejemamo, ker je potem z njimi preveč dela; le iz sosednjih župnij se morejo tudi priglasiti, od drugod pa ne. Toliko v znanje, da že sedaj lahko hranijo denar oni, ki se nameravajo udeležiti romanja.

Kazenski paragraf 144, ki prepoveduje in kaznuje zamoritev nerojenega življenja, še vedno bode v oči socijalistične voditelje. Pred kratkem je bilo v Tržiču zopet napovedano predavanje v njih domu o tej zadevi in je bila na programu tudi resolucija za odpravo tega paragrafa. Vsa čast tržiškemu ženstvu, da je to zborovanje kratkomalo ignoriralo in so prišle na tisto predavanje komaj kake 4 ženske! To je pač znak, da tudi med tržiškimi socijalistinjami, če je sploh kaj prepričanih, vlada še smisel za poštenost in materinsko dostojanstvo. Ker socijalisti in komunisti — seveda pravi in prepričani, ki vedo kaj hočejo — vedno povdarjajo, da se bore za uboge trpinke, delavske matere, ki morajo toliko trpeti radi materinstva, naj navedemo statistiko znamenitega zdravnika, ki jo prinaša nemški list „Schönere Zukunft“ v svoji letošnji 19 številki. Po izjavi tega ženskega zdravnika nesrečno umre v Nemčiji vsako leto 25.000 — petindvajset tisoč — žena in deklet, ravno radi tega, ker se otesarajo s tem grehom na umeten način svojega zaroda! Priznamo, da tu pa tam postane kaka mati žrtev svojega poklica — toda ona umrje kot mučenica, ki jo mora častiti človeštvo, ker da svoje življenje za otroka. Število teh žrtev poklica je pa malenkostno v primeri s številom žrtev greha in morije nerojenega življenja! To priča tudi naša mrtvaška knjiga!

Socijaldemokrat o socijalistih. Pred kratkim je izstopil iz socijalistične stranke dr. Gruener, ki je bil namestnik deželnega glavarja na Tirolskem kot zastopnik socijalistov. V svojem javnem pismu na vodstvo socijalistične stranke na Tirolskem očita socijalističnim voditeljem, da jim je predvsem za hujskanje proti veri in cerkvi, da nimajo nobenega smisla za proletariat, ker sede na raznih častnih in maštnih mestih, — radi tega, da drugače govore, kakor mislijo, samo, da ohranijo mase za se. Dr. Gruener trdi: „Pravi sovražnik delavca ni mojster ali fabrikant, ampak neosebna kapitalistična oblika internacionalnih velebank“. Gruener se posebno obrača proti temu, da vodijo marksiste predvsem — judje! Judje so med odličnimi voditelji nemškega socijalizma, judje so odlično zastopani v vodstvu ruskega komunizma, — judje so pa tudi največji in najizrazitejši zastopniki bankarskega kapitalizma, ki izžema človeštvo!